Dům sociální péče Kralovice

1/19

OBČASNÍK NÁŠ DOMOV

DŮM SOCIÁLNÍ PÉČE KRALOVICE

Úvodní slovo

Milí čtenáři,

právě držíte v rukou první číslo občasníku Náš domov 2019. Toto číslo jsme společně připravili, v duchu ještě zimní tématiky s očekáváním jara. To je právě doba masopustního veselí, které vám přiblížíme hned v úvodu tohoto čísla. Po čtyřiceti denním půstu se dočkáme velikonočních svátků a ohlédneme za tradicemi a možná najdete i náměty do vaší kuchyně. Nejen k velikonočnímu pečivu patří dobrá káva, to zjistíte po přečtení následujícího článku o kávě. A jak to bylo před sto lety s lyžováním, nejen toto tajemství vám odhalí naše pravidelné povídání v rámci připomínání sto let republiky. Kdo by neznal Jaroslava Dietla a jeho filmové hity.

Věříme, že i toto číslo zaujme naše čtenáře a na své si přijdou i ti, kteří rádi cvičí svůj mozek.

Příjemné chvilky s naším občasníkem vám přeje

tým sociálního úseku

MASOPUST - ZVYKY A TRADICE

Masopust (na Moravě fašank nebo fašinek) byla doba od Tří králů do Popeleční středy. Nejznámější a zároveň nejveselejší jsou poslední dny masopustu, spojené s radovánkami a hodováním. Masopustní tradice, spojená s průvody maskovaných lidí byla jakýmsi klínem mezi Vánocemi a Velikonocemi. O masopustních radovánkách se u nás dochovaly písemné zprávy již ze 13. století. Naši dávní předkové si na bujaré masopustní veselí velmi potrpěli, což bývalo mnohdy církvi trnem v oku. Tehdy ovšem býval masopust poněkud hlučnější a rozpustilejší než je dnes. Každý se snažil si užít masopustních kratochvílí, jak nejlépe uměl. Veselil se bohatý i chudý, pán i slouha, mistr i tovaryš. Každý jedl masopustní šišky a koblížky, vesele popíjel, zpíval a tančil při hudbě pištců a hudců. Vždyť i čeští králové v tu dobu strojili nákladné masopustní kvasy, na kterých hodovali se všemi pozvanými.

Masopust držíme,
nic se nevadíme
pospolu.
Proč bychom se hádali,
když jsme se tak shledali
poznovu!
V dobrém jsme se sešli,
rádi jsme se našli
pospolu.
Dříve než se rozejdeme,
ještě k sobě připijeme
poznovu!

Tučný čtvrtek

O tučném čtvrtku bývala k obědu vepřová pečeně se zelím a knedlíky. Také se nemělo hledět na nějaký ten džbán piva. Na tučný čtvrtek si každý měl dopřát tolik piva a mastného jídla, co snesl. Pátek a sobota utekla jako sen a už tady byla tak dlouho očekávaná masopustní neděle.

Masopustní neděli

se také říkalo neděle taneční. Hned po obědě vyhrávali hudebníci na návsi a zvali tak k muzice do hospody. Hned jak dohráli, tak se začaly otevírat vrata statků a dveře chalup a muži i ženy mířili k hospodě, kde už na ně čekali muzikanti se svými nástroji. Pivo teklo proudem, z bot tanečních páru se jen kouřilo a veselého křiku neubývalo ani v časných ranních hodinách.

Masopustní pondělí

Druhý den, na masopustní pondělí, se pokračovalo v tanci. To byl tzv. "mužovský bál". Na takovou zábavu neměla svobodná chasa přístup a musela se spokojit s přihlížením. V kole bylo vidět jen samé ženáče a vdané. Hudebníci pilně vyhrávali, protože furiantští sedláci na nějakou tu zlatku nehleděli.

Masopustní úterý

Masopustní úterek býval svátečním dnem. Byl to také tolik očekávaný den maškar, již bylo všude plno. V průvodu maškar bývaly figury nejrůznějšího druhu. Čím byla maska pitvornější, tím budila větší pozornost. Zúčastňovali se ho různé masky a ať už šlo o četníky, žebráky, cikány nebo jiné maškary, hlavní postavou byl většinou šašek. Jeho oděv byl zdobený barevnými papírky, na hlavě měl špičatou šaškovskou čepici a v ruce nesl bič na odhánění nemaskovaných. Jinak tomu bylo v Hroznětíně, kde byl ústřední postavou průvodu medvědář s medvědem. U každého stavení hudba zahrála dva až tři kousky. Maškary byly většinou odměňovány koblihami, vejci, uzeným masem, ale i obilím a penězi. Masopust byl zakončen tradičním "pochováním basy", které symbolizovalo na 40 dní konec tanečních a hudebních veselic.

Historie a zvyky Velikonoc

Velikonoce provázelo a stále provází nepřeberné množství pohanských i křesťanských zvyků, které se někdy zcela prolnuly.

Co všechno se skrývá pod pojmem Velikonoce?

Dnes je chápeme jako křesťanskou oslavu, která se nenápadně prolíná s velmi silně zakořeněnými pohanskými zvyky, oslavujícími znovuprobuzení přírody k životu po dlouhé zimě. Jsou to tedy svátky radosti, počátku úrody a naděje, kterou by mělo následující období lidem přinést.

Původ Velikonoc

Oslavy Velikonoc sahají daleko do minulosti. Vycházejí z židovské slavnosti zvané pesach - uchránění (odtud latinské, řecké a ruské pascha, naše pašije) na počest vysvobození Židů z egyptského otroctví. Křesťané se však svou oslavu Velikonoc od židovského svátku pesach snažili odlišit a v jejich pojetí se slaví zejména Kristovo zmrtvýchvstání. S obdobnými svátky se setkáváme i u pohanů, kteří v tu dobu slavili příchod jara. Jejich oslava byla provázena velkým množstvím zvyků a rituálů, které se v jen málo pozměněné podobě dochovaly do dnešních dnů. Etymologický význam slova Velikonoce je možné vysledovat ve výrazech "veliká noc" - noční slavnost (dochovala se u východních církví). Německé a anglické pojmenování Velikonoc - Ostern a Easter - připomíná starogermánskou bohyni jara a plodnosti Ostaru, jejímž protějškem byla slovanská Vesna.

Stanovení data Velikonoc

Na Nikajském koncilu r. 325 bylo rozhodnuto, že Velikonoce mají připadnout na první neděli po prvním jarním úplňku po jarní rovnodennosti. Jejich datum tedy kolísá mezi 22. březnem a 25. dubnem. Nejpozdější Velikonoce byly 25. dubna v roce 1943, nejčasnější Velikonoce byly 22. března v roce 1818. První tabulky v českých zemích s výpočtem Velikonoc sestavil známý pražský hvězdář Jan Kepler. Letos připadá velikonoční pondělí na 24. 3. 2008.

Postní neděle

Velikonoce jsou v Čechách vyvrcholením 40 denního postního období, které přichází po veselém masopustu a začíná Popeleční středou. **Popeleční středa** je poslední středa před 1. nedělí postní. O Popeleční středě se světí popel

z ratolestí, které byly posvěceny minulý rok na Květnou neděli. Tímto popelem činí kněz věřícím na čele kříž se slovy: "Pomni člověče, že prach jsi a v prach se obrátíš." Na Popeleční středu se nesmělo příst a šít - věřilo se, že by slepice nenesly vajíčka, podebíraly by se prsty, kulhaly by krávy a žáby by žraly na poli len. Nesmělo se ani štípat dříví - aby se sekera později nesvezla z nohy. Ani drát peří se nesmělo - štípaly by blechy. Neděle v době půstu mají svá zvláštní jména:

1. neděle postní (Invocabit) – Černá Ženy oblékaly černé šátky, matky pekly v noci preclíky, aby to děti nevěděly a pak je věšely navléknuté na vrbovém proutku do zahrady - děti věřily, že jim je nadělila liška, někdy také Pytlová, Pučálka nebo 1. Liščí neděle.

2. neděle postní (Reminscere) – Pražná Pražila se obilná zrna, z nichž se připravovalo jídlo pražmo a polévka praženka, také Černá, Samometná

3. neděle postní (Oculi) – Kýchavná Lidé si přáli navzájem, aby nekýchali, neboť věřili, že kýcháním začíná mor - zdravili se navzájem "Pozdrav tě Pánbůh! A Pomáhej Pánbůh!".

4. neděle postní (Laetare) – Družebná Družba spolu se ženichem chodívala tuto neděli do domu, kam chtěli o pomlázce přijít na námluvy, také Družbadlná nebo Družbadlnice, Liščí, Středopostní, Růžová.

5. neděle postní (Judica) – Smrtná Ze vsi se vynášela slaměná Smrtka (Mařena, Mořena, smrtholka, Morena, Čaramura) - loutka ze slámy, která se házela za vsí do potoka.

6. neděle postní (Palmare) – Květná Také Beránková, Palmová, slavila se památka vjezdu Krista do Jeruzaléma, světí se kočičky - jívové proutky, nosí se " líto" (zelená ratolest zdobená barevnými fábory a bílými nebo barevnými skořápkami - lítečko nosívala děvčata a s přáním po domech zpívala: "Květná neděle, kdes tak dlouho byla…“, vymetají se světnice - aby všechna havěť zahynula a z domu zmizela (Pryč hosti bez kostí! - švábi atd.), v některých krajích věří, že by měl mít tento den člověk na sobě něco nového - aby ho nepokakal (nebo mu neublížil) beránek.

Velikonoční týden

Poslední týden postu se nazýval Pašijový, Svatý, též Veliký. Hned po Květné neděli začíná v domácnostech velký úklid a přípravy na velké svátky.

Pondělí
*před Velikonocemi se nazývá Modré pondělí (Modrý půndělí) - název je odvo*zen od látky, která se ten den vyvěšuje v kostele.

Úterý
se říká Šedivé (Šedivý houterý) - bylo bez zvláštních zvyků.

Středa
před Božím hodem se nazývá Sazometná středa. Tento den se vymetaly komíny. Někde též nazývaná Škaredá středa. Lidé se neměli mračit, jinak by se škaredili každou středu v roce. Je to den, kdy Jidáš zradil Krista - škaredil na něj. Těžiště Velikonoc je v následujících třech dnech: Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílá sobota, které jsou od II. vatikánského koncilu pojaty jako jeden celek - Triduum sacrum - svaté třídenní. Velikonoce vrcholí slavností Zmrtvýchvstání Páně na Bílou sobotu nebo jako noční slavnost vyústí na Hod boží velikonoční.

Čtvrtek - Zelený čtvrtek
název je snad odvozen od zeleného mešního roucha, které se v tento den užívalo. Toho dne se měla jíst zelená strava (špenát, kopřivy, různé druhy zelí) aby byl člověk celý rok zdravý. Naposledy zazní kostelní zvony, pak umlknou až do Bílé soboty, protože "odlétají" do Říma. Místo zvonů se ozývají klapačky a řehtačky. Ze země se rámusem vyhánějí zlé síly, které moří mladé osení. Děti s velkým nadšením procházely krajem s nejrůznějšími klapačkami a řehtačkami, s pojízdnými drnčícími trakaři - magickými napodobeninami pluhů. Lidé se omývali rosou nebo v potoce, pojídali pečivo pomazané medem, tzv. jidášky. Při mši na Zelený čtvrtek omýval biskup a řeholní představení nohy 12 starcům, stejně jako Kristus apoštolům při Poslední večeři.

Pátek - Velký pátek (Bolestný, Tichý)
je dnem hlubokého smutku. V noci ze čtvrtka na pátek je Ježíš vyslýchán, v pátek pak odsouzen ke smrti na kříži a ukřižován. Nekonala se mše a při bohoslužbě se pouze četly texty a zpěvy. V kostelech se upravoval "Boží hrob", předváděly se pašijové hry. Procházela se křížová cesta na památku Ježíšova utrpení a bolesti. Tento den lidé vstávali před východem slunce, aby se omytím v potoce či řece uchránili nemocí a bolestí. Věřilo se, že se země otevírá, aby vydala poklady. Ten den se podle pověsti otevíral i památný Blaník. Byl to den

bez práce, nepilo se mléko, nejedla se vejce, kuřáci nekouřili, chlapci vrkali a klepali ve tři hodiny odpoledne. Tento den se nesmělo prát, neboť pradleny říkaly, že by namáčely prádlo do Kristovy krve - velký pátek je svátkem vody. Pátek byl také dnem čarodějnic - lidé věřili, že kdyby čarodějnice získala nějaký jejich předmět (pramen vlasů, kravské chlupy, hrnek mléka), mohla by je pomocí takového fantu uhranout, naplnit ho zlou energií a kletbou a ukrýt ho někde ve stavení nebo v chlévě - pak by se začaly dít hrozné věci - lidé by onemocněli, krávy by dojily krev, ovocné stromoví by zasychalo

Sobota - Bílá sobota

Posledním postním dnem byla Bílá sobota (Veliká, Provodní), kdy bylo Ježíšovo tělo sejmuto z kříže a uloženo do skalního hrobu. Po stránce liturgické se tento den konala jen noční bohoslužba - tzv. vigilie (bdění). Dopoledne se před kostelem pálil a světil oheň (pálení Jidáše), který si hospodyně odnášely na polínku domů, chlapci naposledy hrkali s koledou. Večer všichni v kostele vítali Krista, jenž vstal z mrtvých. Z "Božího hrobu" se vyzvedla monstrance s Nejsvětější svátostí a Kristova socha nebo obraz, které se nesly ve slavném průvodu vzkříšení. Vrcholí velikonoční slavnosti - vigilie. Přichází Veliká noc, po níž vznikl název celých svátků, při níž se oslavuje Zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Zvony se vracejí z Říma. Také se omývaly obličeje sněhem nebo studenou vodou - aby byli lidé po celý rok zdraví.

Neděle - Boží hod velikonoční

1. neděli velikonoční se světily velikonoční pokrmy - beránek, mazanec, chléb, vejce a víno, které měly připravit po dlouhém půstu tělo na návrat k tučnější stravě. Kdokoli přišel do stavení, musel dostat kus posvěceného pokrmu. Jedla se velikonoční nádivka, skopové a jehněčí maso a holoubata, předem posvěcená v kostele. Den vzkříšení Ježíše Krista.

Pondělí - Velikonoční pondělí

O Velikonočním pondělí, zvaném také Červené (podle darování červeného vejce), Mrskaný pondělek, Pomlázkové hody se nekonaly liturgické úkony, chodilo se však na pomlázku, původně ještě pohanský magický obřad k zajištění plodnosti a zdraví, jehož se účastnili dospělí - muži z žen čerstvými metlami (pomlázkami) vyháněli nemoci a polévali je mocnou živou vodou - za tuto službu se jim ženy odměňovaly zdobenými vejci jako příslibem skrytého, budoucího života. Někteří odborníci se domnívají, že šlehání a polévání žen je vlastně symbolickým aktem oplodnění. Později se stal tento den hlavně zábavou pro děti, mládež ale i dospělé. Dodnes mládenci chodí za děvčaty dům od domu s vlastnoručně vyrobenými nebo koupenými pomlázkami splétanými z různého počtu vrbového proutí, které jsou na koncích zdobené pestrobarevnými stuhami.

Malí i velcí koledníci dostávají od vyšlehaných dívek zdobená vajíčka, malé sladkosti nebo velikonoční perníčky. Zvláštní pozornost si zaslouží i rýmované říkačky "velikonoční koledy", které obvykle celý rituál koledování provázejí. A tak se "koleda" říká tomu, co si koledník vykoleduje, samotné obchůzce, ale koleda je zároveň i zmíněná říkanka. Koledování (vánoční i velikonoční) se církev snažila zakázat, ale bez úspěchu - tento pohanský zvyk byl a je mezi lidmi příliš hluboce zakořeněný.

Bílá neděle

První neděle po Velikonocích se nazývá Bílá neděle - Provodní (také vodsprovody, probůdky, prabůdky - etymologický slovník tvrdí že se tento den konaly průvody novokřtěnců ke kostelu, nebo pojmenování souvisí s vynášením - vyprovázením Mořeny - zimy). Toho dne novokřtěnci naposledy nosili bílý šat. Neděle je často den prvního svatého přijímání.

Hod Boží

svatodušní Sedmou nedělí po Velikonocích, nazývanou Hod Boží svatodušní - Seslání Ducha svatého, začínají letnice.

Velikonoční symboly a zvyky

Velikonoce, stejně jako Vánoce, provázelo a stále provází nepřeberné množství pohanských i křesťanských zvyků, které se někdy zcela prolnuly. Většinou však velikonoční zvyky vycházejí z podstaty života rolníka na zemědělském venkově - byly to svátky jara, kdy se příroda opět probouzela k životu a různými obřady bylo potřeba zabezpečit úrodu a zdar nově nadcházejícího zemědělského roku - to jsou tedy Velikonoce lidové. Dále je možno rozlišit Velikonoce křesťanské a měšťanské. Česká pomlázka zůstala křesťanskými Velikonocemi v podstatě nedotčena. Nejznámějším zvykem je samozřejmě barvení vajíček a pletení pomlázek - doufejme, že tyto zvyky z naší země nikdy nevymizí. Téměř zapomenutým zvykem je vysypávání ornamentů na zápraží pomocí hrnku či květináče a písku či vody, nebo zdobení oken květinovými vzory s pomocí seříznutého mýdla - takto se zdobívaly vlnovkami a spirálami průjezdy a zápraží venkovských stavení o velikonočních a svatodušních svátcích, nebo na dožínky a posvícení.

Beránek a zajíček

Dodnes pečeme beránka, který znamená obnovu života a jeho vítězství nad smrtí a symbolizuje památku Krista. Když spatřil Jan Křtitel Krista, zvolal: "Hle Beránek Boží, který snímá hříchy světa!" Kristus vystupuje v roli vykupitele hříchů, aby lidé dosáhli odpuštění a spásy. Z historických pramenů ale jen stěží rozeznáváme, zda šlo o maso nebo pečivo. Pravděpodobně se jedla pečeně i piškotové pečivo, v případě masa je to doloženo rituálem "čarování z beránkových kostí". Beránek se dnes peče z těsta a po upečení se ozdobí mašlí.

Zajíček tzv. "ostrházi" - pochází z Německa, k nám se dostal až počátkem 20. století. Je to utajený dárce, který ukrývá dětem velikonoční dárky - nejčastěji vajíčka. U nás nemá tento zvyk velkou tradici, pouze připomíná nadílku lišky o první nebo čtvrté neděli postní - Liščí neděli. Zajíc "nikdy nespí" protože nemá oční víčka - tak může dětem nadělovat dárky. Zajíc je ovšem i symbolem plodnosti, života a štěstí a je spjat s egyptskou a aztéckou mytologií. Velikonočního zajíčka najdeme už v Bibli, kde symbolizoval vše chudé, skromné, pokorné. Býval znázorňován jako bílý zajíc u nohou Panny Marie - symbol čistoty nad tělesným pokušením.

Vajíčka – Kraslice

patří k magickým předmětům prastarého původu. Vyskytují se nejen na našem území, ale i po celé Evropě. Jako symbolu života, plodnosti a růstu se jim přisuzovala nadpřirozená moc, která se zvyšovala jejich obarvením nebo připojením ornamentu. Červená barva přitom hrála asi velmi významnou roli, neboť je to barva krve - tedy života. Rovněž ornament měl symbolický význam. Dodnes se na Slovácku některým motivům říká "znamena" - měla snad zprostředkovat styk

s předky a tajemnými přírodními silami. Zdobená vejce se užívala nejen při jarních obřadech, ale také při narozeních, svatbách a pohřbech. Protože kultovní smysl nemělo darování, ale požití jejich obsahu, zdobila se od nepaměti vařená. Zvyk konzumovat vajíčka souvisí patrně s velkým půstem, při němž se nesměla jíst ani vejce, a proto lidé nedočkavě čekali, až postní doba skončí. Prastarý zvyk dávat velikonoční vajíčko pochází patrně až ze starého Egypta. Ke zdobení vajec se používalo mnoho technik - vosková batika, zdobení ovazováním, reliéfní zdobení voskem, vyškrabování, zdobení slámou, dužinou nebo kováním atd. K barvení vajec se dříve užívalo nejrůznějších odvarů - odvar ze šafránu (žlutá), lipový květ nebo kmín (světle žlutá), z kopřivového kořene (citrónově žlutá), cibulové šlupky (oranžová až hnědá), červená řepa (růžová), červené zelí (červená), čaj (světle hnědá), káva (tmavohnědá), špenát nebo mladé žito (zelená), olšové kůrky nebo šištičky (modrá). U nás se z lidových technik nejvíce zachovalo ovazování vajec gázou, kdy se nejprve k vajíčku přidají jarní květiny nebo lístky, pak se vejce obalí gázou, pevně ováže provázkem nebo nití a uvaří se ve vývaru z cibulových slupek.

Ve spojení s lidovou tradicí vznikl pak obyčej zdobení kraslic, který se krajově velmi různí, stejně jako pojmenování - např. straky nebo rejsky. Kraslice je prý slovo východočeské a znamená červené velikonoční vejce. Červené barvě se totiž říkalo "krásná" a kraslice se dříve omalovávaly hlavně červenou barvou. Zvyk zdobení kraslic pochází teprve z druhé poloviny 19. století. Vyfouknutému nezdobenému vajíčku se říká výdumek, jinde poucho.

Pomlázka

Citace z Ottova naučného slovníku: „… *nazývá* se *starý a velmi rozšířený zvyk velikonoční, při němž mládež obojího pohlaví se šlehává metlami spletenými z proutí vrbového nebo jívového, které bývají často ozdobeny stužkami a strakatými klůcky. Metla, jíž se při tom užívá, sluje též pomlázka, a nazývá se tak i obvyklý dárek velikonoční při šlehání tom - malovaná vajíčka, kraslice. Jest to patrně zvyk symbolický a vztahuje se k omladnutí jarní přírody, jak už samo slovo pomlázka (kmen mlad-) zdá se zkazovati. Šleháním přenáší se symbolicky síla omladné přírody na živou bytost. Z toho možno si vysvětliti, proč se mrskávají zvláště dívky, aby totiž byly stále svěžími, zdravými a veselými, staré panny, aby omládly a k světu se měly, a konečně dobytek, aby byl zdráv a se "pomladil"*.

Pomlázka je neodmyslitelnou součástí českých Velikonoc, přesto se podle zpráv z konce 19. století místy v jihozápadních a jižních Čechách s pomlázkou na koledu nechodilo - děti koledovaly červené vejce bez mrskání. Na Budějovicku pamatují velikonoční koledování vajec s berany - nápadně vysokými svazky

prutů, svěcenými na Květnou neděli. Na Chodsku zase nekoledují ale dynují - šlehají spletenými proutky. Jak je vidět, použití pomlázky se krajově velmi lišilo. Také názvy se různí: houdovačka, hodovačka, pomihod, pamihod, pomrhod (zkratka ze středověkého pomlázkového popěvku Pomni hody do Provody = nehoduj do provodní neděle - Provody - Provodná neděle), jinde koleda, mrskut, dynovačka, binovačka (vino - bino - spletené z vinné révy), mrskačka, mrkanda, mrskut, šlehačka, tatar, kyčkovanka, sekačka, švihačka, šibačka, šibota, metla, korbáč, karabáč, kyčka, kančúch, roučačka, čugár, žila… V některých krajinách jmenují pomlázku mrskačka, šlehačka nebo také šmerkust - šmirgrust (z něm. Schmeckostern). Obdobný význam má "oblévačka", tj. polévání studenou vodou

Mazanec
je symbolem slunce, zadělává se na Bílou neděli, dělá se ze stejného těsta jako vánočka. Dříve to však bývalo pečivo nesladké - "koláč syrnej k veliké noci" - připravoval se ze strouhaného sýra a většího množství vajec (žádoucí byl žlutý mazanec). Sladká varianta tohoto obřadního pečiva si však ponechala původní okrouhlý tvar a znamení kříže. V jiných koutech naší země se nesladkým mazancovým koláčům říkalo následovně: baba, babůvka, plecovník, šoldr, svěceník.

Jidášky

je pečivo z bílé mouky a medu ve tvaru válečku, který symbolizuje provaz, na němž se Jidáš oběsil - podle křesťanského výkladu. Prozaičtější lidový výklad praví, že hospodyním bylo líto zbytků těsta a dětem pekly malé figurky a zvířátka pro potěšení.

Vysévání obilí symbolizuje počátek zemědělských prací - obvykle se vysévá tráva nebo nějaké obilí do nízké misky s hlínou, nechá se vzklíčit a zdobí se kraslicemi.

Velikonoční pro kluky

Upletl jsem pomlázku,
je hezčí než z obrázku,
všechny holky, které znám,
navštívím a vymrskám,
než mi dají vajíčko,
vyplatím je maličko.

Velikonoční pro holky

Kropenatá slepička
snesla bílá vajíčka,
obarvím je, vymaluji,
všechny chlapce podaruji,
pentličky si nastříhám,
na pomlázku jim je dám.

Paní mámo

Panimámo zlatičká, darujte nám vajíčka,
nedáte-li vajíčka, uteče vám slepička
do horního rybníčka
a z rybníčka do louže
kdo jí odtud pomůže?

Pití kávy po ránu je chyba. Kdy je podle odborníků ten správný kávový čas?

Dopřát si ranní kávu je zažitým rituálem miliónů Čechů. Odborníci ale upozorňují, že účinek kofeinu se v takovém případě nemusí vůbec dostavit.

Kolébkou kávy je Afrika, konkrétně etiopská oblast Kaffa. Podle legendy objevil úžasné účinky kávovníku pasáček koz, jehož stádo mělo po konzumaci červených bobulek poněkud více energie. K tomu objevu však nedošlo v Etiopii, nýbrž v Jemenu. Z účinků plodů kávovníku pak těžili zejména místní mniši, kteří se díky nabité energii mohli déle věnovat modlitbám. Dalo by se tedy říct, že káva je v podstatě posvátný nápoj.

A podle toho k ní také mnozí z nás přistupují. Pití kávy je pro mnohé významný denní rituál, kolem něhož panuje spousta (ne)vyřčených pravidel a pravd. Co byste tedy o kávě měli vědět?

Kdy je správný čas na hrnek kávy?

Spousta z nás si hned po probuzení dopřeje šálek kávy. To je ovšem chyba! Stejně tak se nedoporučuje pít kávu hned po obědě a už vůbec ne před spaním. Kdy je tedy ten správný "kávový" čas?

První hrnek kávy by měl, za předpokladu, že vstáváte kolem sedmé, přijít na řadu mezi půl desátou a jedenáctou hodinou dopolední. Dát si ji dříve je podle vědců kontraproduktivní. Tělo se totiž po probuzení samo nastartuje, neboť vyloučí do těla dostatečné množství kortizolu. A pokud pijete kávu v době, kdy máte dostatek kortizolu, účinek kofeinu se nedostaví.

To samé platí i o kávě těsně po obědě. Ačkoliv se většina z nás po jídle cítí unavená, opak je pravdou. Po obědě přichází další vlna kortizolu a očekávaný účinek kofeinu se tedy opět neprojeví. Podle vědců přichází čas na druhý šálek kávy až mezi druhou a pátou hodinou odpoledne.

Další vlna kortizolu přichází kolem šesté večer. Zvažte tedy, zda si raději své večerní kafe neodpustíte. Pokud Vás čeká dlouhá noc (například nad učením), pak je káva v osm večer ideálním společníkem. Jestli se ale chystáte jít spát brzy, mohla by Vám večerní káva spíše uškodit. Možná usnete hladce, spánek ale nebude kvalitní. Tělo totiž zůstane "v pohotovosti" a nedopřeje Vám kvalitní spánek.

A cože je to ten kortizol, který nám diktuje, kdy si dát kávu? Jedná se o hormon produkovaný nadledvinami, který funguje na podobném principu jako kofein. Vylučuje se do těla sám, ale jeho účinek po chvilce klesá.

Coffee nap neboli kávový šlofík

Jak všichni víme, výjimka potvrzuje pravidlo. A jedna taková existuje i ve spojení spánku a kávy. A říká se jí kávový šlofík. Co přesně tohle prapodivné slovní spojení znamená? Než začne kofein v těle působit, trvá to přibližně dvacet minut. Hned po vypití kávy si tedy můžete dopřát krátký patnáctiminutový šlofík. Odpočinete si a kofein začne působit až ve chvíli, kdy se rozhodnete vstát a znovu se pustit do práce.

Espresso, cappucino, americano

Že to zní jako nějaké zaklínadlo? Ale kdeže! Jedná se o názvy různých druhů kávových nápojů. Žádný z nich nemá tolik chybných názvů a přezdívek než klasické espresso. Jak uvádí web, s trefným názvem *Piccolo neexistuje* – tradiční espresso je jen jedno! Neexistuje více variant tohoto nápoje, není žádné piccolo, expresso ani nic podobného.

Espresso má původ v latinském slově exprimere. Primere znamená tlačit, ex je předpona, kterou lze přeložit jako z/ze. Takže exprimere znamená vytlačit, v tomto případě kávu z hromady mletých zrn. Správné espresso totiž vzniká pouze pod dostatečným tlakem. Kromě toho by extrakce opravdu kvalitního espressa měla trvat ideálně kolem 25 vteřin. Docela alchymie, co říkáte?

Jedním z nápojů připravovaných na bázi espressa je cappucino. Jedná se o nápoj o celkovém objemu mezi 150 až 180 ml, jehož základem je 30 ml espressa a teplé mléko. V původní italské receptuře obsahuje 2 cm vysokou hutnou pěnu na horkém mléce. Novější variantou je pak Seattle style cappucino, kde je na povrchu místo husté pěny tzv. mikropěna. Ta je více provázaná s mlékem po napití vytváří příjemný, jemně sametový pocit v ústech.

Americano je espresso doplněné horkou vodou pro zvýšení jeho objemu, obvykle v poměru 1:5. Tento kávový nápoj prý pochází z doby, kdy bylo americkým vojákům ve druhé světové válce nařízeno pít espresso dolité horkou vodou, protože bez ní bylo příliš silné.

Který kávový nápoj je ten Váš? Americano, espresso nebo klasický český turek.

O rituálech pití kávy

Co si vlastně představíme pod tzv. rituálem pití tohoto lahodného nápoje. Někdo je třeba zvyklý pít kávu po ránu, aby se naladil do průběhu dne. Ale pod tímto slovem se dá představit mnohem víc, protože v každé zemi se pije různými způsoby a mají také svůj originální recept na přípravu. A nyní si jich pár představíme.

PITÍ KÁVY V ČESKÉ REPUBLICE

Určitě všemi známý a hodně využívaný je u nás tzv. turek, který se připravuje naprosto nejjednodušeji, což je jakákoliv mletá káva nasypána do hrnečku dle chuti a zalitá vodou, která prošla bodem varu. V dnešní době se však ujala hlavně příprava italské kávy, z toho také vyplývá, že my nemáme nějak zvlášť zajímavý rituál k pití kávy.
voda. Káva je hotova, jakmile je voda přivedena k varu. Nalévá se z výšky do miniaturních hrníčků. Zajímavostí je, že se do konvice znovu přidává voda, doplňuje se až třikrát a jako přílohu k nápoji dostanete kukuřici nebo vařené fazole.
Pozvání hosta na kávu se zde považuje za slušnost a pro ně samozřejmost podávaná k jídlu. Může se to zdát hodně vzdálené nám ještě navíc, když ve venkovských restauracích jí dostanete zdarma.

Zajímavá historie aneb svět před 100 lety

První lyže v Čechách.

Jak a s jakým vybavením se naši předci učili lyžovat?
původně vyšlo: Úsvit 1927, autor Jaroslav Lebeda.

K zimě a sněhu patří lyžování. Přečtěte si, jakou potřebujete výbavu a jak se naučit lyžovat podle historického článku z roku 1927.

Lyžaření.

„Nesmíme, hoši, zapomenouti, že již brzy přijede svatý Martin na bílém koni," připomínal počátkem listopadu pan učitel svým žákům.

„Prohlédněte dobře lyže, ať máte vázání v pořádku!" „Tatínek mi koupí v neděli ve Vysokém nové lyže s Bilgheriho vázáním," hlásí Toník Štěpánův. „Já budu míti z Jilemnice," praví Jenda Patočkův. „A já je zdědím po Jozkovi s patkami," chlubí se Pavel Tůmův. Hoši si z jara lyže napiali do napínadel, aby špičky zůstaly ohnuté vzhůru a nezarývaly se do sněhu.

V tělocvičné hodině se hoši dověděli, že vlastí lyží (ski = šji) je severní země Norsko, kde jsou v zimě vedle saní jediným dopravním prostředkem.

Jsou to plochá dřeva as 10 cm široká, 180-240 cm dlouhá, se zúženým, vzhůru zahnutým koncem vpředu. Spodní hrana je opatřena 1-3 rýhami. Uprostřed lyží je připevněno vázání buď rákosové, popruhové (patkové či krkonošské), řemínkové (Huitfeldovo) nebo se spodkem plechovým a silným pérem vpředu (Bilgheriho).

Název lyže je přijat z ruštiny. Na širých pláních Sibiře vydávají se lovci na lyžích za zvěří a polární cestovatelé jich používají při výzkumných cestách.

V Krkonoších vydávali se lesníci a dřevaři v zimě do zasněženého lesa na „sněžnicích" či „krápích". Byl to dřevěný elipsovitý ovál, propletený provázky na způsob tenisové pálky, rakety; k botám se připínaly řemínky. Chodec udržoval se na sněhu a nebořil se tolik do něho. Ale chůze na sněžnicích byla obtížná a unavovala záhy, takže pro delší cestu byly nevhodné.

Majitel jilemnického panství Jan Harrach zakoupil před 40 lety v Norsku několik párů lyží a dal je svým lidem k používání, aby jim usnadnil těžkou zimní službu v zasněžených horách.

Podle těchto lyží začali dovední řemeslníci vyráběti jiné a dnes již máme celou řadu závodů, v nichž se strojově vyrábí lyže, sáňky aj. sportovní potřeby. Tyto lyže domácí výroby vyrovnají se z ciziny dováženým svou jakostí a jsou mnohem levnější.

Lyžaření se záhy rozšířilo a zavedeno na školách, u tělocvičných jednot a při vojsku. Každoročně bývají pořádány kursy a naši závodníci tuží se doma i za hranicemi, kdež se víckrát čestně umístili.

Ve městech jsou zakládány lyžařské odbory a členové jich zajíždějí při nedostatku sněhu v okolí na pohraniční hory, aby se osvěžili zdravým pohybem na zdravém vzduchu.

Nerozumné by ovšem bylo vydati se na lyžařskou túru bez náležité přípravy. Lyžaření vyžaduje zdravého srdce a plic, jakož i delšího otužování a střídmého života. Dobrou přípravou jsou pravidelně prováděné sokolské nebo Müllerovy prostocviky v přírodě nebo vyvětrané místnosti, omývání a tření studenou vodou ve vytopené místnosti aspoň do poloviny těla, aby se rozšířil hrudní koš a plíce zvykaly přijímati hodně vzduchu.

Dětem doporučuje se mléčná a zeleninová strava, černý chléb s máslem, vejce apod. Svalstvo celého těla se také otužuje delšími pochody pěšky, pokud není sněhu a při stoupání do vrchů sílí se srdce a plíce; rychlejším oběhem krve se podporuje výměna látek a dostavuje se i hlad. Bledost tváří u městských a slabých dětí mizí a na tvářích vykvétají zdravé růže.

Lyžař opatří si silnější nepromokavé boty, které nesmí nohu nikde tísniti, aby se nohy snadno zahřály (oběhem krve) a neodřely se. Oděv má býti přiměřeně teplý a pohodlný, pokrývka hlavy lehká.

Neocenitelnou službu při nepohodě vykoná nepromokavý krátký kabát a dole zúžené nohavice, jakož i dlouhé rukavice teplé, na něž navlékneme ještě nepromokavé, nahoře zatažené páskem, aby se nám sníh při pádu nedostal do rukávů.

Malí lyžaříci musí důkladně poznati lyže a jejich součásti. Každá četa má aspoň nejnutnější nástroje: nůž, vrtáček, šroubovák, náhradní šroubky a řemínky aj., aby v případě potřeby si mohli poškozenou část lyží rychle opraviti.

Děti užívají kratších a užších lyží, aby je lépe ovládaly. Naučí se vázání rozebrati a opět sestaviti a vhodně upevnili na nohu. Lyže si před každou jízdou, zvláště je-li sníh vlhký, natřou voskem nebo mazadlem a horkou žehličkou je vtlačí do dřeva. Také řemínky a kožené části vázání se častěji napustí mastnotou, aby se nepromáčely a při mraze nelámaly. Svědomitý lyžař prohlédne před každou větší jízdou lyže a hole, poněvadž se může i malé přehlédnutí závady státi při rychlé jízdě s prudkého kopce jezdci osudným.

Lyžařiti můžeme všade, kde leží sníh aspoň 2-3 měsíce. Začneme cvičiti na rovině a naučíme se nejdříve lyžařským krokům, sklouzavým a delším než při chůzi. Lyží nezvedáme, nýbrž posunujeme po sněhu.

A tu nutno upozornili, že necvičíme na u ježděné cestě nebo silnici, ani na zmrzlém tvrdém sněhu, kde bychom se při pádu lehce zranili a ztratili chuť k dalším jízdám. Vyhlédneme si rovinku se zmrzlým spodkem, na němž je vrstva kyprého sněhu. Za slunného dne brzy odložíme teplý svrchní oděv, čepici i rukavice, neboť se dostatečně zahřejeme při jízdě.

Varujeme se však toho, abychom nestáli upoceni na větru a nenachladili se. Prvé dny se brzy unavíme a pocítíme bolest ve svalech lýtkových a v zádech. Ale svalstvo se brzy otuží a za trochu té námahy budeme odměněni radostí z podařené jízdy.

Zásadním pravidlem však je, abychom nepřepínali nikdy síly, a cítíme-li únavu, abychom si odpočinuli a načerpali sil nových. Při cvičení nejezdíme blízko za sebou, nýbrž v řadě v dostatečné vzdálenosti, abychom při pádu neporazili též souseda,

Používáme též holí as po ramena vysokých, opatřených nahoře širšími řemínky k zaklesnutí na zápěstí a dole bodcem a aluminiovým kroužkem, aby se nebořily do sněhu. Hole nám slouží k odrážení při jízdě a brzdění s kopce; držíme je vždy po straně těla a nikdy vpředu, abychom se při pádu nezranili! Ostatně z pádu („ohlášky" jim říkal nedávno zesnulý učitel Aleš-Lyžec, synovec mistra Alše) si mnoho neděláme: položíme se do sypkého sněhu, nohy se nám obyčejně z vázání lyží vysmeknou.

Při vstávání však dáváme pozor, abychom si nevyvrtli nohu. Pomocí holí postavíme se na jednu a pak i na druhou lyži, otřepeme sníh a zase již jedeme dále. Ochotně pomůžeme upadnuvšímu soudruhovi, který snad nemůže vstáti, a nevysmíváme se mu, ale povzbuzujeme a ukážeme, jak si má počínati při jízdě.

Na rovině provádíme také mírný běh střídavě s chůzí a dýcháme nosem stejnoměrně s tepy srdce. Uhřátí nepijeme ani nejíme sníh. Neutahujeme se v bocích řemenem, ale nosíme šle, aby mohla krev v celém těle stejnoměrně prouditi.

Nacvičíme ještě obraty přešlapováním a otáčením zvednutých lyží a pak již zkusíme sjíždění mírných svahů. Při tom provádíme již i zatočení tlakem lyží, abychom skloněni dovnitř oblouku sjížděli po vnitřní hraně lyží. Zdá-li se nám jízda příliš rychlou, zabrzdíme na vnitřní straně opisovaného oblouku oběma lyžemi a holemi. Do kopce stoupáme v serpentýnách, vyšší meze slézáme bokem. Pak již se odvážíme na větší stráně a delší vyjížďky.

Krásy přírody v zimní háv oděné odmění nás dostatečně za naši námahu a zasněžené hory přilákají každoročně tisíce odvážných lyžařů.

původ historického článku: Úsvit **1927, autor Jaroslav Lebeda.**

NEMOCNICE NA KRAJI MĚSTA

Premiéru měla před 41 lety. První díl seriálu *Nemocnice na kraji města* odvysílala tehdejší Československá televize v neděli 5. listopadu 1978. Nikdo netušil, že se právě dívá na zřejmě nejoblíbenější seriál tuzemské televizní historie. Který pak lámal rekordy třeba i v tehdejším západním Německu…

1) ***Nemocnice na kraji města* je zdrojem mnoha hlášek, které zlidověly. Jejich hlavním „nosičem" byl MUDr. Štrosmajer v podání Miloše Kopeckého. „Kdyby hloupost nadnášela, tak vy se tady budete vznášet jako holubička…" Komu tento nesmrtelný výrok adresoval?**
   a) sestře Huňkové (Iva Janžurová)
   b) zelinářce Dobiášové (Stella Zázvorková)
2) **A aby to té druhé dámě nebylo líto, počastoval ji doktor Štrosmajer další legendární hláškou. A to …**
   a) Vy krááávo nebeská!
   b) Vy pracovat v krematoriu, tak je smrt bez práce!
3) ***Nemocnici* napsal král československých seriálů Jaroslav Dietl. Kdo ji ale režíroval? Pomůcka: byl manželem herečky Jany Štěpánkové a režíroval i další seriály, např. *Taková normální rodinka, Synové a dcery Jakuba skláře, Malý pitaval z velkého města, Žena za pultem, Plechová kavalérie* či *Hospoda*…**
   a) Jaroslav Dudek
   b) Hynek Bočan
4) **Další klasika z úst doktora Štrosmajera, když odmítá půjčit peníze: „Žádný nemám. Bereme až pozejtří! To si každý kvalifikovaný dlužník zjistí předem." Komu tato slova adresoval?**
   a) svojí dceři Ireně (Helga Čočková)
   b) kolegovi Arnoštu Blažejovi (Josef Abrhám)
5) **Přísný, přitom moudrý a laskavý. Stárnoucí džentlmen, kterému věříte každé slovo. Stoprocentní operatér-profesionál, který má jedinou slabinu: svého syna pijana…. Primáře Sovu nezapomenutelně zahrál slovenský herec Ladislav Chudík. Tvůrci původně na roli počítali s Janem Třískou, který ale u tehdejší komunistické cenzury neprošel, a navíc během natáčení stejně emigroval. Nahradil ho tedy jiný herec, když ale byly natočeny scény do 13 dílů, náhle zemřel a muselo se začít od začátku. Šlo o …**
   a) Karla Högera
   b) Jiřího Adamíru
6) **Podobné to bylo i s hlavní rolí v seriálu *Chalupáři.* V něm měl postavu Evžena Humla hrát Jaroslav Marvan. Jenže krátce předtím zemřel. Pak padla volba na Jana Pivce, ale ten už v době natáčení nemohl chodit. A tak se role ujal…**
   a) Jiří Sovák
   b) Josef Kemr

7) **Zpět k *Nemocnici na kraji města.* Karel Sova starší byl v seriálu primářem …**
   a) ortopedie
   b) chirurgie
8) **Děj seriálu se odehrává ve fiktivní okresní nemocnici. Ve skutečnosti se natáčelo částečně v interiérech nemocnice v Mostu, částečně v barrandovských ateliérech a pro záběry zvenčí posloužila budova České zemědělské univerzity v Praze. Jak se v seriálu jmenuje fiktivní město, kde se příběh odehrává?**
   a) Bor
   b) Žďár
9) **Kořením dvacetidílné první řady seriálu je milostný trojúhelník. Mladý primář Arnošt Blažej (Josef Abrhám) má poměr s manželkou saniťáka (Jaromír Hanzlík) a udělá jí dítě. Pohlednou sestru Inu si zahrála Andrea Čunderlíková. Původně ji ale měla hrát Eliška Balzerová, kterou nakonec tvůrci obsadili do role mladé lékařky Čeňkové. A tu zase měla původně hrát…**
   a) Libuše Šafránková
   b) Dagmar Veškrnová
10) **Vedlejším, nicméně výrazným motivem seriálu je láska mezi zdravotní sestrou Huňkovou (Iva Janžurová) a pacientem, kterého hraje Josef Dvořák. Jak se Dvořákův dobromyslný montér se smyslem pro humor v seriálu jmenuje?**
   a) Václav Pěnkava
   b) Roman Jáchym
11) **Když schytal Štrosmajer kritiku od primáře Sovy, tak po příchodu do lékařského pokoje prohlásil: „Právě mi pan primář sdělil, že jsem …“**
   a) „… kus hovězího“
   b) „… blboun nejapný.“
12) **„Pro tuhle slepičárnu už nehnu ani prstem!“ Který zhrzený zaměstnanec nemocnice pronesl tuto hlášku?**
   a) MUDr. Cvach (Josef Vinklář)
   b) MUDr. Karel Sova mladší (Ladislav Frej)
13) **„Do pihele tmavýho!“ Hláška, kterou používala MUDr. Fastová. Dietl tuto svéráznou lékařku vymyslel až pro dalších sedm dílů první řady, které dopisoval v roce 1981. Prostořekou, avšak elegantní dámu, do níž se zakouká stárnoucí Sova, skvěle ztvárnila Dana Medřická. Jak rčení o „tmavé piheli“ vymyslela?**
   a) zaujal ji název obce Pihel, odkud volali pro lékařskou pomoc
   b) přihlížela, jak MUDr. Sova píchá injekci do zadní části těla
14) **Další novou postavou, která se objeví až dílech z roku 1981, je mladý MUDr. Vojtěch Peterka, který si hraje na mistra světa, ale nakonec zmoudří. Kdo si ho zahrál?**
   a) Oldřich Kaiser
   b) Jan Potměšil
15) **„Myslíte si, že se po vás budu sápat? Nebudu, veškerý moje kvality jsou jenom v řečech.“ Kdo s kým mluví?**
   a) doktor Řehoř (František Němec) s doktorkou Královou (Jana Štěpánková)
   b) doktor Štrosmajer (Miloš Kopecký) s mladou kolegyní Alžbětou Čeňkovou (Eliška Balzerová)

16) **Dietlův dvacetidílný seriál si získal takovou popularitu, že byl úspěšně reprízován i v 90. letech a v roce 2003 vzniklo první 13dílné pokračování s názvem *Nemocnice na kraji města po 20 letech.* Kdo se ujal režie?**
   a) Hynek Bočan
   b) Jaroslav Dudek
17) **Josef Vinklář hrál v první sérii podlého doktora Cvacha. A to tak brilantně, že mu kdysi kvůli téhle roli nechtěli v trafice prodat cigarety. Cvach byl outsider, který svou profesionální neschopnost nahrazuje podlézavostí a rádoby znalostí odborné literatury. K tomu je mstivý, zbabělý a intrikuje. V pokračování *Nemocnice na kraji města po 20 letech* se ovšem do nemocnice vrátí jako …**
   a) její ředitel
   b) primář chirurgie
18) **Další 13dílná série pak začala v září 2008 pod názvem …**
   a) Nemocnice na kraji města – nové osudy
   b) Nemocnice na kraji města – jak to bylo dál …
19) **První 20dílná série měla mimořádný úspěch i v cizině. V Sovětském svazu se sice tehdy seriál nevysílal (prý by nikdo z tamních diváků nevěřil, že taková nemocnice vůbec existuje), třeba v tehdejším západním Německu měl ale sledovanost 40% a Ladislav Chudík coby primář Sova předběhl v tamním žebříčku popularity zahraničních herců i Barbaru Streisandovou či Omara Sharifa. Němci milovali i Miloše Kopeckého a jeho postavu prostořekého neřestníka, mistra ironie, srandisty a zároveň excelentního chirurga, jehož soukromý život ztroskotal a nemocnice se mu stala domovem. Když měl v seriálu podle scénáře umřít, německý koproducent (společnost Norddeutsche Rundfunk) údajně českým tvůrcům sliboval kompletní vybavení dvou televizních studií, když ho v seriálu nechají dál žít. Smrt doktora Štrosmajera pak oplakalo i téměř celé Československo. Šlo o nejdojemnější úmrtí v celé tuzemské seriálové historii. Na co Štrosmajer zemřel?**
   a) zradilo ho srdce
   b) na rakovinu plic
20) **O Josefu Abrhámovi coby Arnoštu Blažejovi německý list Süddeutsche Zeitung napsal, že „byl lamačem srdcí v bílém plášti už dlouho před Georgem Clooneym v seriálu Pohotovost“. Deník Frankfurter Allegemeine *Nemocnici na kraji města* označil za první lékařský seriál vůbec. A Eliška Balzerová za roli doktorky Alžběty Čeňkové dokonce v západním Německu dostala …**
   a) filmovou a televizní cenu Bambi
   b) nabídku hrát v seriálu Big Ben
21) **Kdo pronesl v seriálu hlášku: „Je jak Angelika, taky se koupe třikrát denně …“?**
   a) nikdo, jde o hlášku ze seriálu Chalupáři
   b) pacient a slavný hokejista Přemysl Rezek (Viktor Preiss)

Dvacetidílná Nemocnice na kraji města byla 24. seriálem Československé televize a devátým z pera Jaroslava Dietla.

Natáčení první, třináctidílné série začalo v roce 1976 s Karlem Högerem v roli primáře Sovy. Höger však půl roku po začátku natáčení zemřel, a tak byl narychlo vybrán slovenský herec Ladislav Chudík. Nemocnice na kraji města se poprvé na obrazovce objevila 5. listopadu 1978 a vzápětí se stala doslova legendou. Ve své době byl seriál autora Jaroslava Dietla a režiséra Jaroslava Dudka největším projektem a po úspěšné první sérii si divácký zájem (nejen u nás, ale i v dalších zemích Evropy, především v Německu) vynutil pokračování. V roce 1981 bylo natočeno nových 7 dílů (14.-20. díl), které navázaly na mimořádně úspěšnou první sérii. Premiéra prvního dílu sedmidílné druhé série byla 22. listopadu 1981.

V legendárním seriálu se budeme setkávat s lékaři z ortopedie, kde pracuje řada výborných chirurgů – primář Sova (L. Chudík), MUDr. Blažej (J. Abrhám), MUDr. Štrosmajer (M. Kopecký) či nepříliš zdatný MUDr. Cvach (J. Vinklář) a nově příchozí mladá lékařka Čeňková (E. Balzerová). Je tu ale i půvabná sestřička Ina Galušková (A. Čunderlíková), řidič sanitky Roman Jáchym (J. Hanzlík) či primářka ARO Dana Králová (J. Štěpánková) nebo MUDr. Vladimír Řehoř (F. Němec), svérázná sestra Marta Huňková (I. Janžurová) a mnoho dalších postav z nemocnice i mimo ni.

Nemocnice na kraji města byla z Dietlových seriálů asi nejúspěšnější, a přitom na začátku nebylo, jak by se mohlo zdát, téma práce lékařů a zdravotních sester, ale prostě chuť napsat velký milostný příběh. Jaroslav Dietl byl nejlepším televizním autorem své doby. Kritici mu vyčítají, že jeho televizní seriály se jen tvářily jako realita. To ale Jaroslav Dietl nikdy nepopíral. Nepsal přece odborné práce nebo literaturu faktu, spíš televizní pohádky pro dospělé. A je opravdu chybou autora, když jeho práci divák uvěří, když mu naslouchá a ztratí přitom potřebný odstup? Někdo možná namítne, že Jaroslav Dietl jen sloužil ideologii a byl spolutvůrcem masové kultury, tak jaké je to vlastně umění. Ale srovnávejme jen to srovnatelné. Televizní příběh není kniha nebo divadelní hra a scénárista televizních seriálů nemusí být Hemingway nebo Shakespeare. Od jisté doby ale platí, že by dobrý český televizní scénárista měl být alespoň takovým vypravěčem, jako byl Jaroslav Dietl.

Jaroslav Dietl

Jaroslav Dietl (22. května 1929, Záhřeb – 29. června 1985, Praha) byl český autor televizních seriálů, filmový a televizní scenárista, dramatik a dramaturg působící zejména v období normalizace.

Životopis

Narodil se sice v Chorvatsku, ale rodiče se s ním ještě za jeho dětství vrátili do Československa. V letech 1940–1944 byl studentem reálného gymnázia v Brně. Odtud předčasně odešel na textilní průmyslovou školu. Ukončil ji se zdarem maturitou v roce 1949. Pak byl rok posluchačem Filozofické fakulty v Brně, poté vychovatelem učňů v Brně. Z Brna se rozhodl odejít do Prahy, protože zde dostal místo na Ministerstvu sociální péče. V Praze byl v letech 1950–1955 studentem dramaturgie na Filmové fakultě Akademie múzických umění. Ještě během svých studií se stal dramaturgem Československé televize v začátcích její existence. V roce 1962 změnil zaměstnání, odešel do Československého státního filmu a nakonec se stal spisovatelem z povolání. V roce 1973 byl vyloučen z KSČ.

Publikoval také v deníku Mladá fronta a časopisu Dikobraz. Známý je hlavně díky televizním seriálům *Nemocnice na kraji města*, *Nejmladší z rodu Hamrů*, *Dispečer*, *Píseň pro Rudolfa III.*, *Byli jednou dva písaři*, *Tři chlapi v chalupě*, *Okres na severu*, *Muž na radnici*, *Plechová kavalerie* nebo *Žena za pultem*. Napsal řadu her, některé z nich zfilmoval, případně podle filmu vytvořil následně divadelní hru. Také některé filmy zpracoval i jako seriál a obráceně.

Rok před svým úmrtím byl jmenován zasloužilým umělcem

Opravte název filmu

Následující chybné názvy filmů upravte tak, aby byly správně.

Adéla ještě nesnídala
Nezlobte babičku
Balada pro křídlovku
Což takhle dát si zelí?
Příšerně smutná princezna
Motel Modrá hvězda
Zítra to roztočíme, miláčku!
Valentin Dobrovolný
Tři vraždy stačí, drahoušku!
Princezna se stříbrnou hvězdou
Rodinné trampoty oficiála Třísky
Železná bába
Denní motýl
Kluk nebo holka
Florenc 14:30
Bylo nás devět
Dívka v červeném
Marečku, podejte mi tužku!
Noc na Křivoklátě
Ta naše písnička slovenská
Svatba pana Voka